

گزارش توجیهی تجدیدنظر در استاندارد حسابداری شماره 15

کلیات

استاندارد حسابداری شماره 15 با عنوان "حسابداری سرمایه‌گذارها" بر مبنای استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره 25 با همان عنوان در قالب اولین مجموعه استانداردهای حسابداری تدوین شد. اما متعاقباً استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره 25 با تصویب و لازم‌الاجرا شدن استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره 32 با عنوان "ابزارهای مالی: ارائه و افشا" و استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره 39 با عنوان "ابزارهای مالی: شناسایی و اندازه‌گیری منسوخ شد و استانداردهای اخیر جایگزین آن گردیدند که سابقه تاریخی موضوع به شرح زیر می‌باشد:

تاریخ	شرح
اکتبر 1984	انتشار پیش‌نویس استاندارد بین‌المللی حسابداری سرمایه‌گذارها
مارس 1986	تصویب استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره 25 با عنوان "حسابداری سرمایه‌گذارها"
اول ژانویه 1987	لازم‌الاجرا شدن استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره 25
سپتامبر 1991	انتشار پیش‌نویس اولیه استاندارد بین‌المللی حسابداری ابزارهای مالی
ژانویه 1994	اصلاح پیش‌نویس استاندارد بین‌المللی حسابداری ابزارهای مالی و انتشار پیش‌نویس جدید
ژوئن 1995	پذیرش بخش "ارائه و افشا" در قالب استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره 32 و تصمیم‌گیری برای تداوم کار بر روی "شناسایی و اندازه‌گیری"
مارس 1997	انتشار خلاصه مذاکرات (Discussion paper) در خصوص حسابداری داراییها و بدهی‌های مالی
ژوئن 1998	انتشار پیش‌نویس استاندارد بین‌المللی حسابداری تحت عنوان "ابزارهای مالی: شناسایی و اندازه‌گیری"
دسامبر 1998	تصویب استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره 39 با عنوان "ابزارهای مالی: شناسایی و اندازه‌گیری"
آوریل 2000	منسوخ شدن استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره 25 با عنوان "حسابداری سرمایه‌گذارها" پس از تصویب استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره 40 با عنوان "سرمایه‌گذاری در املاک"
اکتبر 2000	تجدیدنظر محدود در استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره 39
اول ژانویه 2001	لازم‌الاجرا شدن استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره 39
21 اگوست 2003	انتشار پیش‌نویس "حسابداری مصون‌سازی ارزش منصفانه جهت پوشش حفاظی ریسک نرخ بهره" منظور نظرخواهی عمومی
17 دسامبر 2003	انتشار نسخه تجدید نظر شده استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره 39
31 مارس 2004	تجدیدنظر در استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره 39 به منظور انعکاس مصون‌سازی ریسک‌های کلا
17 دسامبر 2004	صدور اصلاحیه استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره 39 در خصوص نحوه عمل در دوره‌گذار و شناخت اولیه سود یا زیان
اول ژانویه 2005	لازم‌الاجرا شدن استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره 39 (نسخه تجدیدنظر شد 2004)
14 آوریل 2005	صدور اصلاحیه استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره 39 در خصوص مصون‌سازی جریان‌های نقدی مربوط به پیش‌بینی معاملات درون گروهی
15 ژوئن 2005	اصلاح استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره 39 در ارتباط با ارزش منصفانه اختیار معامله
18 اگوست 2005	اصلاح استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره 39 در ارتباط با قراردادهای تضمین مالی

خلاصه استاندارد حسابداری 15، استانداردهای بین‌المللی حسابداری شماره 32 و 39 و استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی شماره 7

خلاصه استانداردهای یاد شده در پیوستهای یک، دو، سه و چهار ارائه شده است

نقاط ضعف اساسی استاندارد حسابداری شماره 15

1- همان‌گونه که در بخش خلاصه استاندارد حسابداری شماره 15 بیان شده است، روش اصلی تجویز شده به منظور انعکاس مبلغ دفتری سرمایه‌گذاریهای بلندمدت، روش بهای تمام شده پس از کسر هرگونه ذخیره کاهش دائمی در ارزش است. از آنجا که نحوه تعیین دائمی بودن کاهش ارزش و همچنین نحوه اندازه‌گیری مبلغ کاهش ارزش در استاندارد مشخص نشده است، لذا، این مورد به عنوان یکی از نارساییهای استاندارد حسابداری شماره 15 محسوب می‌شود. همچنین بدلیل تفسیرپذیری کاهش دائمی در ارزش، اکثر شرکتهای بخصوص شرکتهای سرمایه‌گذاری با ارائه تفسیرهای مختلف در خصوص این موضوع، کاهش ارزش سرمایه‌گذاریهای بلندمدت خود را شناسایی نمی‌کنند و حتی برخی شرکتهای در دوره رکود بازار با تغییر طبقه‌بندی سرمایه‌گذاریهای جاری خود به بلندمدت و غیردائمی تلقی نمودن کاهش ارزش آنها، از احتساب ذخیره کاهش ارزش سرمایه‌گذاریها اجتناب می‌کنند.

2- در استاندارد روش‌های مختلفی برای انعکاس مبلغ دفتری هر گروه از سرمایه‌گذاریها در ترازنامه تجویز شده است که این امر زمینه سوء استفاده و دامنه اعمال قضاوت را گسترش می‌دهد. اگرچه تجویز ارزش بازار جهت سرمایه‌گذاریهای جاری سریع‌ال معامله (البته به معنای واقعی آن) مناسب به نظر می‌رسد، اما به کارگیری روش خالص ارزش فروش برای سایر سرمایه‌گذاریهای جاری و روش تجدید ارزیابی به عنوان روبه مجاز جایگزین برای سرمایه‌گذاری بلندمدت همواره با قضاوتهای نامناسب و مشکلات دیگر مواجه است، ضمن اینکه به دلیل وجود مسائل مالیاتی در عمل نیز این روشها کاربرد چندانی ندارد.

- 3- برخلاف استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره 39، در استاندارد حسابداری شماره 15 محدودیتی برای تغییر طبقه‌بندی سرمایه‌گذاریها از کوتاه مدت به بلندمدت یا برعکس وجود ندارد و شرکتها با تغییر طبقه‌بندی سرمایه‌گذاریها از کوتاه مدت به بلندمدت یا برعکس، می‌توانند مبلغ دفتری سرمایه‌گذاریها و سود را دستکاری کنند.
- 4- طبق بند 53 استاندارد، در روش بهای تمام شده هرگونه کاهش دائمی در ارزش سرمایه‌گذاریهای بلندمدت و هرگونه برگشت آن با توجه به تغییر شرایط به سود و زیان منظور می‌شود. اگرچه این الزام با اصل احتیاط مطابقت دارد و در تصمیم‌گیری نسبت به سود قابل تقسیم بین سهامداران و جلوگیری از تقسیم منافع موهوم موثر است، با این حال، به دلیل تاثیر زیان کاهش ارزش بر سود دوره جاری، همواره این خطر وجود دارد که شرکتها انگیزه‌ای برای منظور نمودن ذخیره کافی بابت کاهش ارزش سرمایه‌گذاریهای بلندمدت خود نداشته باشند. بنابراین، می‌توان به جای گزارش هزینه کاهش ارزش سرمایه‌گذاریهای بلندمدت در صورت سود و زیان، زیان تحقق نیافته کاهش ارزش سرمایه‌گذاریهای بلندمدت در بخش حقوق صاحبان سهام و تغییرات آن در صورت سود و زیان جامع را مدنظر قرار داد.
- 5- موضوع کاهش ارزش سرمایه‌گذاریها و تعیین مبلغ بازیافتنی یکی از مسائل اصلی مطرح در استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره 39 است، اما در استاندارد حسابداری شماره 15 این موضوع به نحو کافی مدنظر قرار نگرفته است.
- 6- در استاندارد حسابداری شماره 15 مواردی وجود دارد که با ابهام توأم است. برای مثال طبق بندهای 23 و 24 به منظور محاسبه بهای تمام شده سرمایه‌گذاریها باید سود سهام تعلق گرفته و دریافت نشده از بهای خرید کسر شود، در حالی که مصداق سود سهام تعلق گرفته و دریافت نشده مشخص نیست.
- 7- استاندارد حسابداری شماره 15، عمدتاً بر حسابداری سرمایه‌گذاری در سهام تأکید دارد و سایر ابزارهای مالی رایج در ایران از جمله اوراق مشارکت را به نحو کافی پوشش نمی‌دهد.

انواع ابزارهای مالی رایج در ایران
به منظور تعیین دقیق تر دامنه کاربرد استاندارد و اعمال تجدیدنظر لازم، شناسایی ابزارهای
مالی رایج در ایران ضروری است. با توجه به بررسی‌های انجام شده، انواع ابزارهای مالی رایج در
ایران به شرح زیر می‌باشد:

- 1- سهام عادی
- 2- حق تقدم سهام عادی
- 3- اوراق مشارکت دولتی
- 4- اوراق مشارکت شرکتهای سهامی عام
- 5- گواهی سپرده (بانک کارآفرین)
- 6- امتیاز وام بانک مسکن
- 7- اوراق سرمایه‌گذاری عام (بانک‌های مسکن و اقتصاد نوین)

نحوه تجدید نظر در استاندارد حسابداری شماره 15
به منظور تجدیدنظر در استاندارد حسابداری شماره 15 و هماهنگ‌سازی آن با استانداردهای
بین‌المللی حسابداری دو راهکار زیر بررسی شد:

- 1- مبنا قرار گرفتن استانداردهای بین‌المللی حسابداری شماره 32 و 39 و استاندارد
بین‌المللی گزارشگری مالی شماره 7 و انجام تعدیلات لازم.
- 2- مبنا قرار گرفتن استاندارد حسابداری شماره 15 و اصلاح آن با در نظر گرفتن موارد قابل
کاربرد استانداردهای بین‌المللی شماره 39، 32 و 7.

از آنجا که دامنه کاربرد استانداردهای بین‌المللی حسابداری در برگیرنده ابزارهای مالی متنوع
بوده و علاوه بر داراییهای مالی شامل بدهیهای مالی و ابزارهای مالی حقوق مالکانه (ابزارهای مالی
سرمایه‌ای) نیز می‌باشد، بنابراین راهکار اول پذیرفته نشد. همچنین برخی ابزارهای مالی متنوع
که در استانداردهای بین‌المللی حسابداری مطرح شده، در ایران وجود ندارد و به تبع آن بخش
عمده‌ای از الزامات استانداردهای مذکور در ایران کاربرد نخواهد داشت که از جمله آن می‌توان به
ابزارهای مشتقه و ابزارهای مصون‌سازی اشاره نمود.

علاوه بر این، همان‌طور که قبلاً نیز بیان شده، استانداردهای بین‌المللی حسابداری، ضمن تجویز
الزاماتی برای داراییهای مالی، در خصوص بدهیهای مالی و ابزارهای مالی حقوق مالکانه نیز

الزاماتی را ارائه کرده است، در حالی که با توجه به ابزارهای مالی رایج در ایران که صرفاً شامل انواع محدودی است، مسائلی در خصوص ابعاد بدهی مالی و حقوق مالکانه آنها وجود ندارد و تنها مسائل مرتبط با جنبه دارایی آنها (سرمایه‌گذاری در ابزارهای مالی مذکور) مورد بحث است و نیاز به تجویز الزامات مشخصی دارد.

با توجه به مطالب فوق پیشنهاد می‌گردد با مبنا قرار گرفتن استاندارد حسابداری شماره 39 در نظر گرفتن موارد قابل کاربرد استانداردهای بین‌المللی شماره‌های 39، 32 و 7 به خصوص نحوه طبقه بندی، نحوه ارائه اطلاعات و نیز افشا و رفع ضعفهای آن، استاندارد حسابداری شماره 15 مورد تجدیدنظر قرار گیرد.

مدیریت تدوین استانداردهای حسابداری
گروه کارشناسی

پیوست شماره یک

خلاصه استاندارد حسابداری شماره 15

- طبقه‌بندی سرمایه‌گذاریها به سرمایه‌گذاریهای جاری و بلندمدت (بند 13).
- طبقه‌بندی سرمایه‌گذاریهای جاری به سریع‌المعامله و سایر.
- تجویز روش‌های زیر برای انعکاس مبلغ دفتری سرمایه‌گذاریها در ترازنامه:
 - روش ارزش بازار یا روش اقل بهای تمام شده و خالص ارزش فروش در خصوص سرمایه‌گذاریهای جاری سریع‌المعامله (بند 29).
 - روش اقل بهای تمام شده و خالص ارزش فروش یا روش خالص ارزش فروش در خصوص سایر سرمایه‌گذاریهای جاری (بند 31).
 - روش بهای تمام شده پس از کسر هرگونه ذخیره کاهش دائمی در ارزش به عنوان نحوه عمل اصلی یا روش تجدید ارزیابی به عنوان یک نحوه عمل مجاز جایگزین با دوره تناوب یکساله در خصوص سرمایه‌گذاریهای بلندمدت (بند 34).
- تعیین مبلغ کل سرمایه‌گذاریهای جاری سریع‌المعامله بر مبنای مجموعه (پرتفوی) سرمایه‌گذاریهای مزبور و تعیین مبلغ کل سرمایه‌گذاریهای بلندمدت و سایر سرمایه‌گذاریهای جاری بر اساس جمع مبلغ تک تک سرمایه‌گذاریهای مربوطه (بند 38).
- تعیین مبلغ دفتری سرمایه‌گذاریها به شرح زیر:
 - در روش ارزش بازار، هرگونه افزایش یا کاهش مبلغ دفتری سرمایه‌گذاریهای جاری سریع‌المعامله به عنوان درآمد یا هزینه شناسایی و در صورت سود و زیان منعکس می‌شود (بند 39).
 - در روش خالص ارزش فروش، هرگونه افزایش یا کاهش مبلغ دفتری سایر سرمایه‌گذاریهای جاری به عنوان درآمد یا هزینه شناسایی و در صورت سود و زیان منعکس می‌شود (بند 40).
 - هرگونه هزینه ناشی از کاهش خالص ارزش فروش سرمایه‌گذاریهای کوتاه مدتی که به اقل بهای تمام شده و خالص ارزش فروش ارزیابی می‌شود، هرگونه هزینه کاهش دائمی در ارزش سرمایه‌گذاریهای بلندمدتی که به روش بهای تمام شده ارزیابی می‌شود و هرگونه

برگشت کاهش‌های قبلی موارد مذکور با توجه به تغییر شرایط به سود و زیان منظور می‌شود (بند 53).

- هنگام اعمال روش تجدید ارزیابی برای سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت (14):
 - افزایش مبلغ دفتری سرمایه‌گذاری بلندمدت به عنوان بخشی از حقوق صاحبان سهام منعکس می‌شود.
 - چنانچه افزایش مزبور عکس یک کاهش قبلی باشد که به عنوان هزینه شناسایی شده، برای افزایش تا میزان هزینه شناسایی شده به عنوان درآمد شناسایی می‌شود.
 - کاهش مبلغ دفتری به عنوان هزینه شناسایی می‌شود.
 - چنانچه کاهش مزبور عکس یک افزایش قبلی باشد که به حساب مازاد تجدید ارزیابی منظور شده باشد از حساب مازاد تجدید ارزیابی برگشت و در صورت عدم کفایت مازاد تجدید ارزیابی، باقیمانده به عنوان هزینه شناسایی می‌شود.
- تغییر طبقه‌بندی سرمایه‌گذاری‌ها
 - تغییر طبقه‌بندی سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت به جاری بر اساس یکی از دو مبنای زیر:
 - به اقل بهای تمام شده و مبلغ دفتری، چنانچه سرمایه‌گذاری‌های جاری به روش اقل بهای تمام شده و خالص ارزش فروش منعکس گردد و در صورت وجود مازاد تجدید ارزیابی، مازاد مذکور از حساب سرمایه‌گذاری برگشت داده می‌شود.
 - به مبلغ دفتری، چنانچه سرمایه‌گذاری‌های جاری به ارزش بازار یا خالص ارزش فروش منعکس می‌گردد و هرگونه مازاد تجدید ارزیابی به حساب سود و زیان انباشته منتقل می‌شود.
- تغییر طبقه‌بندی سرمایه‌گذاری‌های جاری به بلندمدت باید به اقل بهای تمام شده و خالص ارزش فروش، یا چنانچه قبلاً به ارزش بازار (یا خالص ارزش فروش) ثبت شده است به این ارزش انتقال یابد.

پیوست شماره دو

خلاصه استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره 39 با عنوان ابزارهای مالی: شناخت و اندازه‌گیری

در استاندارد شماره 39 اصول شناخت و اندازه‌گیری داراییهای مالی، بدهیهای مالی و بعضی قراردادهای خرید و فروش ارقام غیرمالی ارائه شده است.

دامنه کاربرد

کلیه ابزارهای مالی به استثنای :

1. سهم‌الشرکه در واحدهای فرعی، وابسته و مشارکتهای خاص.
2. حقوق و تعهدات مربوط به قراردادهای اجاره.
3. حقوق و تعهدات کارفرما در رابطه با طرحهای مزایای کارکنان.
4. ابزارهای مالی موضوع استاندارد شماره 32 منتشر شده توسط واحد تجاری مانند حق اختیار معامله سهام و حق خرید سهام. با این حال این استاندارد از سوی دارنده این ابزارها بکار گرفته میشود.
5. حقوق و تعهدات قراردادهای بیمه.
6. مابه‌ازای احتمالی در ترکیب تجاری از نظر واحد تحصیل‌کننده.
7. قراردادهای خرید و فروش واحد تحصیل‌شونده در آینده نزدیک بین یک خریدار و فروشنده.
8. تعهدات تسهیلات مالی.
9. ابزارهای مالی، قراردادها و تعهدات مربوط به پرداختهای مبتنی بر سهام معاملات.
10. حقوق مربوط به بازپرداخت مخارجی که واحد تجاری به منظور تسویه بدهی برای آن ذخیره شناسایی کرده است.

تعهدات تسهیلات مالی که مشمول این استاندارد است:

الف. بدهی مالی

ب. تعهدات وام، تعهدات وامی که میتوان خالص به نقد یا از طریق تحویل یا انتشار یک

ابزار مالی دیگر تسویه نمود؛ و

ج. تعهدات برای اعطای وام به نرخ سود پایین از بازار

شناخت اولیه

واحد تجاری باید تنها زمانی دارایی یا بدهی مالی را در ترازنامه شناسایی کند که یک طرف قرارداد ابزار مورد نظر باشد.

قطع شناخت بدهی مالی

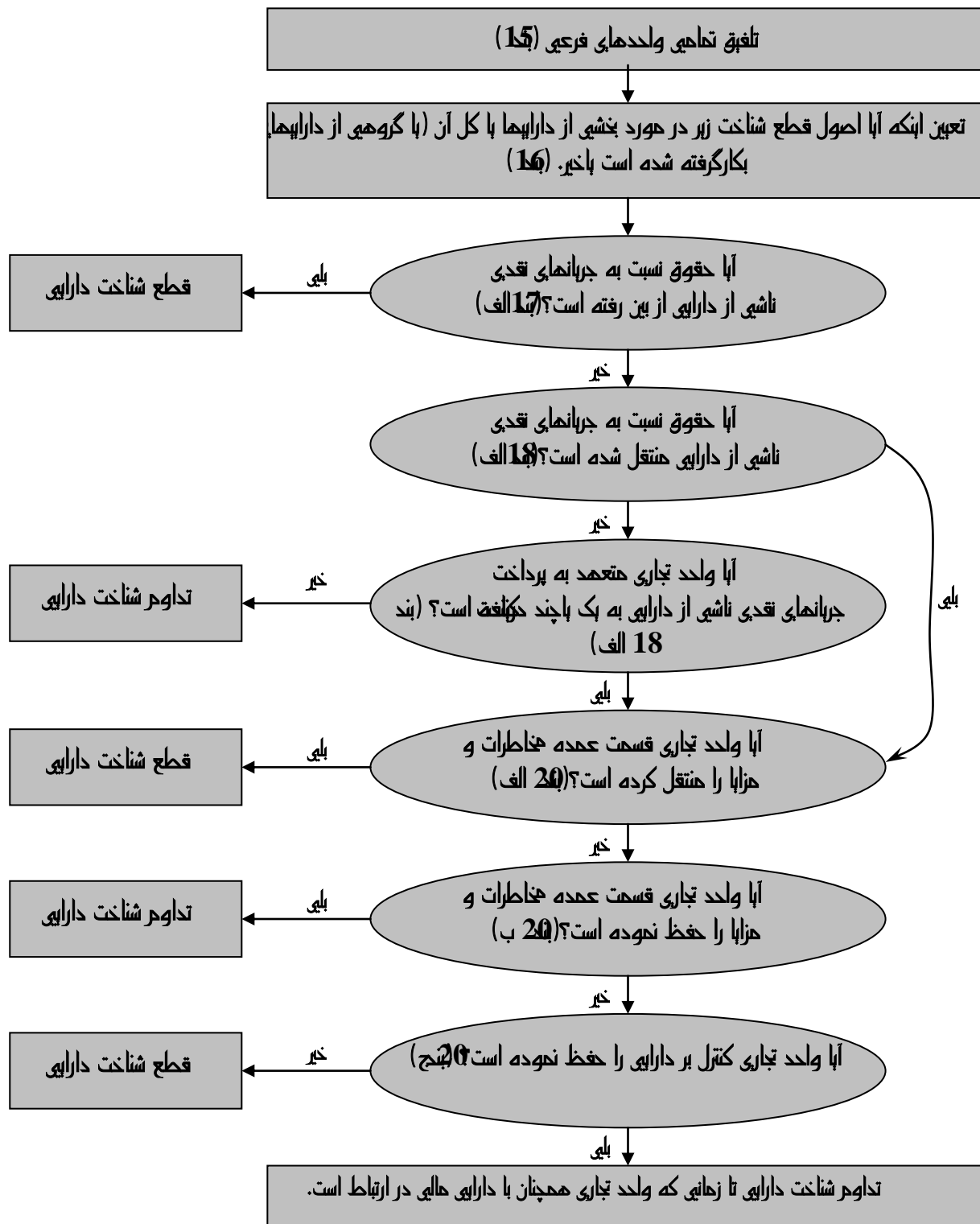
واحد تجاری فقط زمانی باید بدهی مالی (یا بخشی از بدهی مالی) را از ترازنامه خود حذف نماید که بدهی مزبور منتفی شده باشد. تفاوت بین مبلغ دفتری یک بدهی مالی منتفی یا منتقل شده و مابه‌ازای پرداختی در سود و زیان شناسایی می‌شود.

اندازه‌گیری اولیه داراییهای مالی و بدهیهای مالی

شناخت اولیه دارایی یا بدهی مالی به ارزش منصفانه صورت می‌گیرد و چنانچه در شناخت اولیه بهای تمام شده آنها برابر ارزش منصفانه نباشد تفاوت به سود و زیان دوره منظور می‌شود در این حالت هزینه‌های معاملاتی که مستقیماً قابل انتساب به تحصیل دارایی مالی یا ایجاد بدهی مالی می‌باشد، به ارزش منصفانه اضافه می‌شود.

قطع شناخت دارایی مالی

نمودار زیر مراحل و جریان قطع شناخت دارایی مالی را نشان دهد:

در زمان قطع شناخت کل دارایی مالی، تفاوت دو قلم زیر در سود و زیان شناسایی می‌شود:

- مبلغ دفتری، و
- جمع مابالای دریافتی و هر گونه سود و زیان انباشته که مستقیماً در حقوق صاحبان سهام شناسایی شده بود.

اگر:

- * انتقال گیرنده طبق عرف یا قرارداد، حق فروش یا واگذاری دارایی رهنی را داشته باشد، انتقال دهنده باید آن دارایی را در ترازنامه خود جدا از سایر داراییها طبقه‌بندی نماید.
- * انتقال گیرنده دارایی رهنی که نزد او گذاشته شده را بفروشد باید عواید حاصل از فروش و بدهی که به ارزش منصفانه اندازه‌گیری شده است بابت تعهد خود برای بازگرداندن وثیقه شناسایی نماید.
- * اگر انتقال دهنده از شرایط قرارداد قصور کند و دیگر مجاز به بازخرید وثیقه نباشد، باید وثیقه را قطع شناخت کند و انتقال گیرنده باید وثیقه را بعنوان دارایی خود که به ارزش منصفانه اولیه اندازه‌گیری شده، شناسایی نماید و یا اگر از قبل وثیقه مذکور را فروخته است، تعهدش را برای بازگرداندن وثیقه قطع شناخت کند. در تمام موارد به استثنای حالت آخر، انتقال دهنده باید همچنان دارایی رهنی را بعنوان دارایی خوبه حساب آورد و انتقال گیرنده نباید آن را بعنوان دارایی خود شناسایی کند.
- * خرید و فروش دارایی مالی به روش معمول باید در صورت مناسب بودن با استفاده از مبنای تاریخ معامله یا تاریخ تسویه شناسایی و قطع شناخت شود.

اندازه‌گیری بعدی داراییهای مالی

به منظور اندازه‌گیری یک دارایی مالی پس از شناخت اولیه، بر اساس این استاندارد، داراییهای مالی به 4 طبقه زیر تقسیم می‌شود:

1. دارایی مالی که به ارزش منصفانه گزارش تفاوت آن به سود و زیان منظور می‌شود.

2. سرمایه‌گذاریهایی که تا سررسید نگهداری می‌شوند

3. وامها و مطالبات (داراییهای مالی غیرمستقله با پرداختهای ثابت یا قابل تعیین که بازار فعال ندارند)، و

4. داراییهای مالی آماده برای فروش.

پس از شناخت اولیه، واحد تجاری باید داراییهای مالی شامل اوراق مشتق که دارایی هستند را به ارزش منصفانه بدون هیچگونه کاهش بابت مخارج معامله و کحد تجاری ممکن است در زمان فروش یا سایر واگذاریها متحمل شود، انداگیری نماید بجز در مورد داراییهای مالی زیر

* وامها و مطالبات : باید با استفاده از روش بهره مؤثر به بهای تمام شده مستهلک شده اندازه‌گیری شود.

* سرمایه‌گذاری که تا سررسید نگهداری می‌شود: به بهای تمام شده مستهلک شده با استفاده از روش نرخ بهره مؤثر اندازه‌گیری می‌شود.

* سرمایه‌گذاری در ابزار سرمایه‌ای که مظنه بازار ندارد و اوراق مشتقه‌ای که به این ابزار سرمایه‌ای مرتبط است و باید با تحویل ابزار سرمایه‌ای تسویه شود، به بهای تمام شده اندازه‌گیری می‌شود.

اندازه‌گیری بعدی بدهیهای مالی

پس از شناخت اولیه، کلیه بدهیهای مالی باید با استفاده از روش بهره مؤثر به بهای تمام شده مستهلک شده اندازه‌گیری شود به جز:

1. بدهی مالی که به ارزش منصفانه گزارش و تفاوت آن به سود و زیان منظور می‌شود. این بدهیها شامل اوراق مشتقه بدهی است که باید به ارزش منصفانه اندازه‌گیری شوند بجز بدهی مشتقه‌ای (که به ابزارهای سرمایه‌ای متصل است و باید تجویل ابزار سرمایه‌ای که قیمت اعلام شده ندارد و ارزش منصفانه آن را نمی‌توان طرور قابل اتکا اندازه‌گیری کرد، تسویه شود) که به بهای تمام شده اندازه‌گیری می‌شود.
2. بدهیهای مالی که در صورت واجد شرایط نبودن انتقال دارایی مالی به منظور قطع شناخت به وجود می‌آیند.
3. قراردادهای ضمانت مالی که پس از شناخت اولیه، صادر کننده چنین قراردادی باید آن را به مبلغ تعیین شده در استاندارد شماره 4 یا مبلغ شناسایی شده اولیه منهای استهلاک انباشته شناسایی شده، هر کدام بیشتر بود، شناسایی کند.
4. تعهدات مربوط به ارائه وام به نرخ سود تضمین شده کمتر از نرخ بازار که پس از شناخت اولیه، صادر کننده چنین تعهدی باید آن را به مبلغ تعیین شده براساس استاندارد شماره 4 یا مبلغ شناسایی شده اولیه هر کدام بیشتر باشد، شناسایی کند.

تعیین ارزش منصفانه دارایی مالی یا بدهی مالی

بهترین گواه ارزش منصفانه، قیمت‌های اعلام شده در یک بازار فعال است. در صورت نبود بازار فعال، از ارزش منصفانه با استفاده از فن ارزیابی در شرایط عادی بازار، استفاده می‌شود. برای مثال ارزش منصفانه جاری مربوط به ابزار مالی مشابه، بررسی جریان نقدی تنزیل شده و الگوهای قیمت‌گذاری.

طبقه‌بندی مجدد

- ابزار مالی نگهداشته شده تا سررسید نباید به گروه اول یعنی گزارش به ارزش منصفانه و منظور نمودن تفاوت آن به سود و زیان طبقه‌بندی مجدد شود.

- اگر طبقه‌بندی سرمایه‌گذاری بعنوان نگهداشته شده تا سررسید مناسب نباشد باید به عنوان آمده برای فروش تجدید طبقه‌بندی و به ارزش منصفانه اندازه‌گیری شود.

- در مورد داراییها و بدهیهای مالی که قبلاً اندازه‌گیری قابل اتکا برای آنها ممکن نبود اگر این امکان فراهم شود و واحد تجاری ملزم به اندازه‌گیری دارایی یا بدهی بلوژش منصفانه باشد باید آن را به ارزش منصفانه مجدداً اندازه‌گیری نماید.

- در صورتی که تغییر طبقه‌بندی دارایی یا بدهی مالی از ارزش منصفانه به بهای تمام شده مستهلک شده، مناسب باشد، مبلغ دفتری ارزش منصفانه دارایی یا بدهی مالی در آن تاریخ، بهای تمام شده جدید یا بهای تمام شده مستهلک شده آن محسوب شود و با هر گونه سود یا زیان قبلی ناشی از آن دارایی که مستقیماً در حقوق صاحبان سهام شناسایی می‌شود به شرح زیر عمل می‌شود:

1. در مورد دارایی مالی با سررسید ثابت، سود یا زیان باید تا میزان سود یا زیان طی عمر باقیمانده سرمایه‌گذاری نگهداشته تا سررسید با روش نرخ بهره مؤثر مستهلک شود. هر گونه تفاوت بین بهای تمام شده و مبلغ سررسید با روش نرخ بهره مؤثر مانند استهلاک صرف و کسر مستهلک می‌شود. در صورت کاهش ارزش بعدی دارایی مالی، هر گونه سود یا زیان که مستقیماً در حقوق صاحبان سهام شناسایی شده است، به سود و زیان منظور می‌شود.

2. در مورد دارایی مالی بدون سررسید ثابت، سود یا زیان باید تا زمان فروش یا واگذاری دارایی مالی در حقوق صاحبان سهام باقی بماند و در آن زمان بعنوان سود یا زیان شناسایی گردد. هر گونه کاهش ارزش بعدی نیز مانند بن‌عمل می‌شود.

سود و زیان ها

تغییرات ارزش منصفانه دارایی یا بدهی مالی که بخشی از رابطه مصوبیناز نیست منجر به سود یا زیان می‌شود که بصورت زیر شناسایی می‌گردد:

الف. برای داراییهایی که به ارزش منصفانه گزارش می‌شوند این تغییرات در سود و زیان شناسایی می‌گردد،

ب. سود یا زیان ناشی از دارایی آماده برای فروش که تا زمان قطع شناخت دارایی مالی که سود و زیان انباشته آن در حقوق صاحبان سهام شناسایی می شود پس از قطع شناخت در سود و زیان شناسایی می شود.

دارایی و بدهی مالی که به بهای تمام شده مستهلک شده در حسابها منظور شود، سود یا زیان در زمان قطع شناخت یا کاهش دارایی و بدهی مالی از طریق فرآیند استهلاک در سود و زیان شناسایی می شود.

کاهش ارزش و عدم قابلیت وصول داراییهای مالی

کاهش ارزش داراییهای مالی باید در تاریخ ترازنامه بررسی شود. در مورد کاهش ارزش ناشی از وامها و مطالبات و سرمایه گذاری نگهداری شده تا سررسید، زیان بر اساس تفاوت بین مبلغ دفتری دارایی و ارزش فعلی جریانهای نقدی آتی برآوردی تنزیل شده به نرخ بهره مؤثر اولیه اندازه گیری و در سود و زیان شناسایی می گردد.

برگشت کاهشهای قبلی ارزش باید به طور مستقیم یا با تعدیل حساب ذخیره، معکوس شود و این برگشت باید در سود و زیان شناسایی شود:

* داراییهای مالی که به بهای تمام شده گزارش می شوند

زیان کاهش ارزش در مورد ابزار سرمایه ای که به ارزش منصفانه گزارش نمی شوند یا دارایی مشتقه مرتبط با آن معادل تفاوت مبلغ دفتری دارایی مالی و ارزش فعلی جریانهای نقدی برآوردی آتی است.

* داراییهای آماده برای فروش

اگر کاهش ارزش منصفانه دارایی در حقوق صاحبان سهام شناسایی شده باشد و کاهش ارزش دائمی باشد، زیان انباشته باید از حقوق صاحبان سهام حذف و در صورت سود و زیان شناسایی گردد، حتی اگر دارایی قطع شناخت نشده باشد. این زیان انباشته تفاوت بین بهای تمام شده تحصیل و ارزش منصفانه پس از کسر هر گونه زیان کاهش ارزش دارایی مالی است. برگشتهای بعدی هم در سود و زیان منظور شود.

مصون سازی

ابزار مالی مصون‌ساز

دارایی مالی مشتقه طراحی شده (فقط برای محافظت از خطر تغییرات نرخ تسعیر ارز یا بدهی) یا دارایی یا بدهی مالی غیرمشتقه طراحی شده ای است که انتظار می رود ارزش منصفانه یا جریانهای نقدی آن، تغییرات ارزش منصفانه یا جریانهای نقدی قلم مصون شده را تهاتر نماید. سرمایه‌گذاری نگهداری شده تا سررسید را نمی توان یک قلم مصون‌ساز در مقابل نرخ سود تضمین شده در نظر گرفت ولی وامها و مطالبات اینگونه نیست.

حسابداری مصون سازی

حسابداری مصون سازی تاثیرات تهاتری سود یا زیان ناشی از تغییرات در ارزش منصفانه ابزار مصون ساز و قلم مصون شده را شناسایی میکند.

انواع روابط مصون‌ساز عبارتند از:

الف. مصون‌سازی ارزش منصفانه مصون‌سازی خطر تغییر ارزش منصفانه یک دارایی یا بدهی شناسایی شده یا یک تعهد قطعی شناسایی نشده‌ها یک بخش مشخصی از چنین دارایی، بدهی یا تعهد قطعی، که قابل انتساب به خطری خاص باشد و بتواند بر سود یا زیان اثر گذارد، مصون‌سازی ارزش منصفانه نام دارد.

ب. مصون‌سازی جریان نقدی: مصون‌سازی خطر تغییرپذیری جریانهای نقدی که (1) قابل انتساب به خطر خاص مرتبط با دارایی یا بدهی شناسایی شده (نظیر تمام یا بخشی از پرداختهای آتی بهره اوراق قرضه با نرخ متغیر) معامله مورد انتظار بسیار محتمل باشد (2) بتواند بر سود و زیان اثر گذارد، مصون‌سازی جریان نقدی نام دارد.

ج. مصون‌سازی خالص سرمایه‌گذاری در عملیات خارجی

مصون‌سازی ارزش منصفانه

اگر مصون‌سازی ارزش منصفانه در طی دوره، حائز شرایط لازم باشد، با آن به صورت زیر برخورد می شود:

الف. سود و زیان حاصل از اندازه گیری مجدد ابزار مصون ساز به ارزش منصفانه باید در صورت سود و زیان شناسایی شود.

ب. سود یا زیان ناشی از قلم مصون شده قابل انتساب به خطر مصون شده باید مبلغ دفتری قلم مصون شده را تعدیل کرده و در صورت سود و زیان شناسایی شود. این رویه زمانی کاربرد دارد که قلم مصون شده به ارزشی به جز بهای تمام شده اندازه گیری شده باشد.

توقف حسابداری مصونسازی

در صورتی حسابداری مصون سازی متوقف می شود که :

الف. ابزار مصون ساز منقضی یا فروخته شود یعنی متوقف یا اعمال گردد

ب. سایر معیارهای حسابداری مصون سازی احراز نگردد، و

ج. مشخصات و ویژگیهای ابزار لغو شود.

مصون‌سازی جریان نقدی

اگر مصون‌سازی جریان نقدی در طی دوره، حائز شرایط مورد نظر باشد، با آن به صورت زیر برخورد می‌شود:

الف. بخشی از سود یا زیان ابزار مالی مصون‌ساز که بعنوان مصون‌سازی اثربخش مشخص شده است، باید مستقیماً از طریق صورت تغییرات حقوق صاحبان سهام در حقوق صاحبان شناسایی شود، و

ب. بخش غیر اثربخش سود یا زیان ابزار مصون‌ساز باید در صورت سود و زیان شناسایی شود.

مصون‌سازی خالص سرمایه‌گذاریها

مصون‌سازی سرمایه‌گذاری خالص در یک عملیات خارجی، از جمله مصون‌سازی یک قلم پولی که بعنوان بخشی از خالص سرمایه‌گذاری محسوب می‌شود باید مشابه با جریان نقدی مصون شده به صورت زیر منظور شود:

الف. آن بخش از سود یا زیان ابزار مالی مصون‌ساز که اثربخشی آن اثبات شده باشد، در حقوق صاحبان سهام شناسایی می‌شود

ب. بخش فاقد اثربخشی در صورت سود و زیان شناسایی می‌گردد.

سود یا زیان ابزار مصون‌ساز مرتبط با بخش اثربخش مصون‌سازی که مستقیماً در حقوق صاحبان سهام شناسایی شده است باید در زمان واگذاری عملیات خارجی در صورت سود و زیان شناسایی شود.

خلاصه استاندارد شماره 32 با عنوان ابزارهای مالی: ارائه اطلاعات

هدف این استاندارد تدوین اصولی برای ارائه ابزارهای مالی نظیر بدهیها یا ابزارهای مالکانه تهاتر داراییهای مالی و بدهیهای مالی میباشد.

دامنه کاربرد

کلیه ابزارهای مالی به استثنای :

1. سهم شرکت در واحدهای فرعی، وابسته و مشارکتهای خاص.
2. حقوق و تعهدات کارفرما در رابطه با طرحهای مزایای کارکنان.
3. مابه ازای احتمالی در ترکیب تجاری از نظر واحد تحصیل کننده.
4. حقوق و تعهدات قراردادهای بیمه.
5. ابزارهای مالی که در دامنه کاربرد استاندارد گزارشگری مالی شماره 4 قرار می گیرند با وجودی که آنها شامل شکل اختیار مشارکت هستند
6. ابزارهای مالی، قراردادها و تعهدات مربوط به پرداختهای مبتنی بر سهام.

این استاندارد در موارد زیر کاربرد دارد:

1. طبقه بندی ابزارهای مالی (از دید صادر کننده) به داراییهای مالی، بدهیهای مالی و ابزارهای مالکانه و
 2. طبقه بندی سود تضمین شده، سودهای تقسیمی، سودها و زیانهای مربوط، و شرایطی که تحت آن شرایط داراییهای مالی و بدهیهای مالی باید تهاتر شوند.
- اصول مطرح شده در این استاندارد، در واقع مکمل اصول شناخت و اندنگزوی داراییهای مالی و بدهیهای مالی عنوان شده در استاندارد شماره 39 بین المللی (ابزارهای مالی: شناخت و اندازه گیری) و اصول ذکر شده در استاندارد شماره 7 بین المللی (ابزارهای مالی: افشا) میباشد.

صادر کننده یک ابزار مالی باید ابزار یا اجزای آن را، در مرحله شناخت اولیه، با توجه به محتوای توافقات قراردادی و تعاریف بدهی مالی، دارایی مالی و ابزار مالکانه عنوان یک بدهی مالی، یک دارایی مالی یا یک ابزار مالکانه طبقه بندی نماید. صادر کننده ابزار مالی غیرمشتقه برای تعیین اینکه آیا این ابزار شامل دو جزء ابزار مالکانه بدهی می باشد یا خیر، باید شرایط ابزار مالی را ارزیابی نماید. چنین ارزیابی باید بطور جداگانه، بعنوان بدهیهای مالی، داراییهای مالی، یا ابزارهای مالکانه طبقه بندی شوند

ابزار مالی

ابزار مالی هرگونه قراردادی است که به ایجاد که یک دارایی مالی برای یک واحد تجاری و ابزار مالکانه یا بدهی مالی برای واحد تجاری دیگر می شود.

دارایی مالی

عبارتست از هرگونه دارایی شامل:

الف. وجه نقد،

ب. ابزار مالکانه یک واحد تجاری دیگر،

ج. حق قراردادی:

1. جهت دریافت وجه نقد یا دارایی دیگر از واحد تجاری دیگر، یا

2. جهت معاوضه داراییهای مالی یا بدهیهای مالی با یک واحد تجاری دیگر، تحت شرایطی که بالقوه مناسب باشد، یا

د. قراردادی که با ابزارهای مالکان واحد تجاری تسویه خواهد شد یا ممکن است تسویه گردد و عبارتست از:

1. ابزار غیرمشتقه ای که برای آن واحد تجاری متعهد به دریافت رقم متغیری از ابزارهای مالکانه مربوط به واحد تجاری خواهد بود یا ممکن است باشد، یا
2. ابزار مشتقه ای که از طریق غیر از معاوضه مبلغ ثابتی از وجه نقد یا دارایی مالی دیگر با یک رقم ثابتی از ابزارهای واحد تجاری تسویه خواهد شد یا ممکن است تسویه شود.

بدهی مالی

عبارتست از هرگونه بدهی شامل:

الف. تعهدی قراردادی:

1. جهت انتقال وجه نقد یا دارایی دیگر به یک واحد تجاری دیگر، یا
 2. جهت معاوضه داراییهای مالی یا بدهیهای مالی با یک واحد تجاری دیگر، تحت شرایطی که بالقوه نامناسب باشد، یا
- ب. قراردادی که با ابزارهای مالکان واحد تجاری تسویه خواهد شد یا ممکن است تسویه گردد و عبارتست از:
1. ابزار غیرمشتقه ای که برای آن واحد تجاری متعهد به انتقال رقم متغیری از ابزارهای مالکانه مربوط به واحد تجاری خواهد بود یا ممکن است باشد، یا
 2. ابزار مشتقه ای که از طریق غیر از معاوضه مبلغ ثابتی از وجه نقد یا دارایی مالی دیگر با یک رقم ثابتی از ابزارهای مالکانه واحد تجاری تسویه خواهد شد یا ممکن است تسویه شود.

ابزار مالکانه

عبارتست از هر نوع قرارداد حاکی از منافع باقیمانده در داراییهای یک واحد تجاری پس از کسر تمام بدهیهای آن.

ممکن است وجود یک ابزار مالی الزامی بر انتقال وجه نقد یا دارایی مالی دیگر باشد، یا در صورت وقوع یا عدم وقوع رویدادهای آتی خاصی (یا در نتیجه شرایط نامطمئنی) که خارج از کنترل صادرکننده و دارنده ابزار می باشد، تسویه آن از روش دیگری نظیر بدهی مالی صورت گیرد. نمونه هایی از این رویدادها عبارتند از تغییر در شاخص بازار سهام، شاخص قیمت مصرفکننده، نرخ بهره یا الزامات مالیاتی، یا درآمدهای آتی صادرکننده، نسبت سود خالص یا بدهی به حقوق صاحبان سهام. صادرکننده چنین ابزاری نباید حق بی قید وشرطی برای اجتناب از انتقال وجه نقد یا دارایی مالی دیگر (یا روش دیگری برای تسویه نظیر بدهی مالی) داشته باشد. از اینرو، این ابزار بدهی مالی صادرکننده محسوب میشود مگر اینکه:

الف. بخشی از قرارداد تسویه احتمالی که ممکن است تسویه را با استفاده از وجه نقد یا دارایی مالی دیگر (یا روش دیگری نظیر بدهی مالی) الزامی سازد معتبر نباشد، و

ب. صادرکننده تنها در صورت تصفیه ملزم به تسویه تعهد با استفاده از وجه نقد یا دارایی مالی دیگر (یا روش دیگری نظیر بدهی مالی) باشد.

زمانی که یک طرف قرارداد (صادرکننده یا دارنده ابزار مالی می تواند تعیین کند که تسویه نقدی یا از طریق معاوضه سهام با وجه نقد باشد) میتواند طریقه تسویه یک ابزار مالی مشتقه را تعیین کند، این ابزار یک دارایی مالی یا بدهی مالی محسوب میشود مگر اینکه تمامی روشهای تسویه ممکن، ابزارمالکانه باشد.

اگر یک واحد تجاری ابزارهای مالکانخود را مجدداً تحصیل کند، این ابزارها (سهام خزانه) باید از حقوق صاحبان سرمایه کسر شوند. نباید سود و زیان ناشی از خرید، فروش، صدور یا ابطال ابزارهای مالکانه خود واحد تجاری شناسایی شوند. این گونه سهام خزانه ممکن است توسط واحد تجاری یا دیگر اعضای گروه تلفیقی تحصیل و نگهداری شوند. ارقام پرداخت شده یا دریافت شده مستقیماً در بخش حقوق صاحبان سهام شناسایی میشود.

باید سود تضمین شده، سودهای تقسیمی، سودها و زیانهای مرتبط با یک ابزار مالی یا یک جزئی که یک بدهی مالی محسوب می‌شود، به عنوان سود یا هزینه در صورت سود و زیان شناسایی شوند. توزیع سود به دارندگان ابزار مالکانه باید خالص از هرگونه مزایای مالیاتی مربوط توسط واحد تجاری مستقیماً به بدهکار حقوق صاحبان سهام منظور شود

یک دارایی مالی و یک بدهی مالی در صورتی باید تهاتر و مبلغ خالص در ترازنامه ارائه شود که واحد تجاری:

الف. در حال حاضر حق قابل اجرایی برای تهاتر مبالغ شناسایی شده داشته باشد، و

ب. قصد داشته باشد که براساس مبنای خالص (تهاتر)، یا محقق کردن دارایی و تسویه بدهی بطور جداگانه و همزمان، آن را تسویه نماید.

پیوست شماره چهار

خلاصه استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی شماره 7 با عنوان ابزارهای مالی: افشا

موضوع استاندارد حسابداری شماره 7، ابزارهای مالی افشا است. هدف این استاندارد الزام واحد تجاری به افشای موارد زیر برای استفاکفندگان از صورتهای مالی است

1. اهمیت ابزارهای مالی برای وضعیت مالی و عملکرد مالی واحدهای تجاری، و

2. ماهیت و میزان ریسک ناشی از ابزارهای مالی واحد تجاری طی دوره مالی و در تاریخ گزارشگری و چگونگی اداره کردن این ریسکها.

البته این استاندارد مکمل استانداردهای بین‌المللی حسابداری شماره 32 و 39 و محور بحث آن نحوه افشا است.

دامنه کاربرد

کلیه ابزارهای مالی به استثنای:

1. سهم شرکت در واحدهای فرعی، وابسته و مشارکتهای خاص.
 2. حقوق و تعهدات کارفرما در رابطه با طرحهای مزایای کارکنان.
 3. حقوق و تعهدات قراردادهای بیمه.
 4. مابه ازای احتمالی در ترکیب تجاری از نظر واحد تحصیل کننده.
 5. قراردادهای خرید و فروش یک واحد تحصیل شونده در آینده نزدیک بین یک خریدار و فروشنده.
 6. ابزارهای مالی، قراردادهای و تعهدات مربوط به معاملات با پرداخت بر مبنای هر سهم.
- کیفیت افشاها، اهداف مدیریت، سیاستها و فرآیندهای مدیریتی این ریسکها را توصیف می کند. کمیت افشاها، اطلاعاتی در مورد میزان ریسک واحد تجاری، بر مبنای اطلاعات داخلی ارائه شده به مدیران اصلی سازمان ارائه می کند. کمیت و کیفیت افشاها با همدیگر، دید کلی از استفاده واحد تجاری از ابزارهای مالی و ریسکهای این ابزارها ارائه می کند.

این استاندارد در مورد تمامی واحدهای تجاری شامل واحدهای تجاری که ابزارهای مالی کمی دارند (نظیر واحدهای تولیدی که تنها ابزارهای مالی آنها شامل حسابهای دریافتی و حسابهای پرداختی است) و آندسته از واحدهای تجاری که ابزارهای مالی زیادی دارند (نظیر موسسات مالی که اکثر داراییها و بدهیهای آنها ابزارهای مالی است) بحث کمی

زمانی که این استاندارد در مورد گروه خاصی از ابزارهای مالی موارد افشایی را الزام می کند، باید واحد تجاری ابزارهای مالی را متناسب با ماهیت اطلاعات افشا شده به گروههای مختلفی طبقه بندی کرده و خصوصیات این ابزارهای مالی را مد نظر قرار دهد.

این استاندارد برای شناخت و قطع شناخت ابزارهای مالی کاربرد دارد. شناسایی ابزارهای مالی از جمله داراییها و بدهیها در دامنه کاربرد استاندارد 39 و قطع شناخت در دامنه استاندارد شماره 7 قرار می گیرد.

لازم به توضیح است که این استاندارد برای خرید و فروش اقلام غیرمالی که در دامنه کاربرد استاندارد 39 قرار می گیرد نیز کاربرد دارد.

در این استاندارد نیز همانند بقیه استانداردها اصطلاحات کلیدی مانند ریسک اعتباری، ریسک نرخ ارز، ریسک نرخ سود تضمین شده، ریسک نقدینگی، ریسک بازاری، ... تعریف شده است.

براساس این استاندارد طبقه بندی ابزارهای مالی باید طوری انجام شود که اطلاعات مناسب را فراهم آورد به نحوی که ویژگیهای ابزارهای مالی نیز باید مورد توجه قرار گیرد.

طبقه بندی داراییهای مالی و بدهیهای مالی بر اساس مبالغ دفتری آنها در متن صورتهای مالی و یا در یادداشتهای توضیحی مناسب افشا می شود. این طبقات به شرح زیر می باشند:

- (1) داراییهای مالی به ارزش منصفانه از طریق سود و زیان،
- (2) سرمایه گذارهای نگهداری شده تا سررسید،
- (3) وامها و حسابهای پرداختی،
- (4) ابزارهای مالی قابل فروش،
- (5) بدهیهای مالی به ارزش منصفانه، و
- (6) بدهیهای مالی که به بهای تمام شده مستهلک شده ارزیابی شوند.

واحد تجاری باید در صورت سود و زیان و قسمت حقوق صاحبان سهام برای موارد زیر اطلاعات کافی افشای نماید:

- (1) خالص سود یا زیانهای ناشی از داراییها و بدهیهای مالی،
- (2) کل درآمد و هزینه سود تضمین شده،
- (3) درآمد و هزینه حقالزحمه ناشی از داراییها و بدهیهای مالی
- (4) درآمد سود تضمین شده ناشی از داراییهای مالی خسارتیافته، تحقق یافته و
- (5) مبلغ هر گونه زیان خسارت برای هر طبقه از داراییهای مالی.

واحد تجاری همچنین باید در مورد رویه های حسابداری، ارزشهای منصفانه، ماهیت و دامنه ریسکهای ناشی از ابزارهای مالی، افشای کیفی و کمی، اطلاعات لازم را برای استفاده کنندگان از صورتهای مالی در صورتهای مالی خود انعکاس دهد.

ارائه اطلاعات در یادداشتهای توضیحی نیز برای ارزیابی ریسک اعتباری، ریسک نقدینگی، ریسک بازار اهمیت دارد.